

آمارهاي 9 دوره انتخابات رياست جمهوري

خبرگزارى فارس: بررسى آمارى نه دوره انتخابات رياست جمهورى مى تواند تحليلى راهگشا و كارآمد در نظر به نوع و برخورد مردم در مشاركت در انتخابات رياست جمهورى و انتخاب بالاترين مقام اجرايى كشور باشد.



بررسى آمارى نه دوره انتخابات رياست جمهورى مى تواند تحليلى راهگشا و كارآمد در نظر به نوع و برخورد مردم در مشاركت در انتخابات رياست جمهورى و انتخاب بالاترين مقام اجرايى كشور باشد. تحليلى كه امروز نيز مطمئنا باتوجه به گرايش هاى مختلف در كاندیداها مفيد خواهد بود.

مشاركت در حدود 68 درصدى مردم در دور اول رياست جمهورى باتوجه به اين كه تمامى نامزدها به نوعى در چهارچوب حكومت جديد بودند و هر كدام به نوعى دعوى به دست آوردن كرسى رياست بالاترين نهاد اجرايى كشور را داشتند، اولين نکته اى است كه در انتخاب دوره اول به چشم مى خورد. علاوه بر فضاى مسموم ايجاد شده توسط گروه هاى ضدانقلاب كه در آن دوران هنوز اجازه فعاليت در صحنه سياسى را داشتند، رد شدن جلال الدين فارسى كاندیداى مورد تأييد حزب جمهورى اسلامى و بسيارى از تشكلى هاى ارزشى به بهانه تشكيك در ايرانى الاصل بودن نامبرده از جمله عوامل تنش زا در بستر اجتماعى مشاركت مردمى در بهمن ماه 1358 بود. در دوره دوم اما على رغم اين كه انقلاب نوپاي ايران به دنبال اتخاذ مشى مسلحانه و ترورهاي كور توسط منافقين و ديگر گروه هاى ضدانقلاب، وارد يكى از بحرانى ترين مقاطع تاريخى خود شده بود اما با حضور 65 درصدى مردم و رأى در حدود سيزده ميليونى رجاىى به دنبال ترور 72 نفر از بهترين ياران انقلاب در هفتم تير ماه به نوعى واگويه اين احساس ملت بود كه شهيد رجاىى به همراه يار ديرينه اش دكتر باهنر همان نمادهاىى هستند كه مى توانند استقامت و ايستادگى هرچه باشكوه تر ايران و ايرانى را به تماشا بگذارند و رأى به ايشان به معنایى نمايش همبستگى و مقاومت ملت انقلابى ايران است. اگرچه كينه توزى منافقين اجازه نداد كه طعم اين همدلى بيشتريه از يك ماه در جان و ذائقه ملت ايران بماند، ولي حضور آيت الله خامنه اى در دور سوم كه تنها يك ماه بعد از انتخابات دور دوم بود و مشاركت 75 درصدى مردم و رأى 16.800.000 هزار نفرى آيت الله خامنه اى كه چيزى در حدود 95 درصد كل آراى مأخوذه بودنشان داد كه مردم به هر كنش مذبحانه اى از آنچه و آن كه دشمن مى پنداشتند، واكنشى سترگ و حماسه وار نشان داده و مى دهند اما دور چهارم، پنجم و ششم انتخابات رياست جمهورى هر كدام بنا بر دلايل متعدد سياسى، اجتماعى و اقتصادى با مشاركت نسبى مردم روبه رو شد كه البته در تبیین آن ذكر چند نکته حائز اهميت است،

اول این که دور چهارم انتخابات مصادف با دومین دور ریاست جمهوری حضرت آیت الله خامنه ای بود و برای مردم مسلم بود که ایشان کماکان منتخب ملتی خواهد بود که در شرایط جنگ و تحریم های اقتصادی است و تنش هایی که پیرامون ادامه جنگ و پذیرش قطعنامه در جامعه جریان دارد ایجاب می کند که سکاندار امور کشور تغییر نیابد، به همین دلیل آن گونه که در دوره های بعد در زمان دور دوم انتخاب هاشمی و خاتمی ملاحظه می شود به طور کل انتخابات از مشارکتی پایین تر در مقایسه دور اول هر رئیس جمهور برخوردار شده است. اما دور پنجم که همراه با پایان جنگ و ضرورت سازندگی کشور و پس از ارتحال امام خمینی (ره) و در اوان رهبری حضرت آیت الله خامنه ای برگزار می شود نیز برای مردم مسلم بود که تنها هاشمی رفسنجانی فردی است که از عهده این مهم برمی آید لذا رقیبی برای وی متصور نبود. در دور ششم نیز به دلیل شرایط پیش گفته در انتخابات دومین دور هر رئیس جمهوری افزایشی در میزان مشارکت دیده نمی شود، گرچه رأی آقای هاشمی به علت نخستین رقابت جدی در طول ادوار انتخابات ریاست جمهوری به نسبت افت می کند و رقیب ایشان آقای توکلی در مقایسه با رقبای سایر ادوار رأی قابل توجهی می آورد. اما دور هفتم که بی نظیر ترین مشارکت مردم در طول تاریخ انتخابات تا به حال بوده است با مشارکت بیست میلیون و درصدی بالغ بر 80 درصد واجدین شرایط نقطه باشکوهی در تاریخ انتخابات بود. در این دوره شعارها و محورهای فکری جدیدی که آقای خاتمی مطرح کرد و وعده هایی که در مورد تغییر فضای سیاسی و فرهنگی موجود داد، مردم را به سوی این شعارهای جدید جذب نمود. این درحالی بود که رقیب ایشان وعده حفظ وضع موجود دوره هاشمی با انجام برخی تغییرات را می داد. ادامه این شوق به تازگی در مردم باعث شد که حتی در تعاملی جدی انتخابات مجلس ششم نیز در بد همفکران سیاسی و حزبی خاص که داعیه طرفداران ایشان را داشت، درآید. با این وجود تحلیل مشارکت بالای مردم در انتخاب هفتم ریاست جمهوری نیز همان گونه که تا به حال نقد و نظرهای بسیاری را برانگیخته قابل توجه است. این که برخلاف تبلیغ های ناروایی که معاندین نظام و رسانه های غربی در دوره پیش از انتخاب هفتم داشتند، رأی گیری يك انتصاب نانوشته از بالا نبود و تفکری که در جامعه وجود داشت باعث شد تا مشارکت بالای مردمی در این انتخابات صورت بگیرد و اصولاً مشارکت بالای مردم در همین تز صورت گرفت و مردم خواستند که قدرت انتخاب خود را به رخ بکشند اما در دوره هشتم نیز که شاهد این مشارکت تا 66 درصد بوده ایم انتخابات حضور 10 نامزد ریاست جمهوری را تجربه کرد و شاید یکی از عللی که حضور مردم را در انتخاب هشتم به نسبت انتخاب هفتم شان کم رنگ تر کرده همان تکرر نامزدها و جدی نگرفتن رقابت آنها با آقای خاتمی در ذهن مردم باشد.

بررسی آماری

انتخابات در نظام جمهوری اسلامی یکی از مؤلفه های اصلی مشارکت همگانی توأم با احساس مسئولیت مردم در اداره کشور خود می باشد. افتخار نظام جمهوری اسلامی در طول 26 سال گذشته، تلفیقی از دینداری و مردم سالاری در مدل جمهوری اسلامی است. مردم ایران به طور متوسط در بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، به طور متوسط هر سال يك بار در انتخابات شرکت کردند.

در همین راستا در آستانه دهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری سعی کردیم در این مطلب به تحلیل آماری هشت دوره انتخابات ریاست جمهوری بپردازیم تا میزان حضور مردم در هر دوره از انتخابات معین شود.

دوره اول:

انتخابات ریاست جمهوری در تاریخ 58/11/5 در سراسر کشور برگزار گردید. در این انتخابات 124 نفر داوطلب شدند که صلاحیت هیچ یک رد نشد و تمامی این افراد وارد میدان رقابت شدند. جمعیت واجد شرایط جهت شرکت در این انتخابات 20857391 نفر بود که از این تعداد مجموع آراء شرکت کنندگان 14152902 نفر یعنی 67.86% از مردم مشارکت نمودند. براساس ماده 5 لایحه قانونی انتخابات اولین رئیس جمهوری ایران مصوب 58/9/28 شورای انقلاب «وزارت کشور فهرست داوطلبان ریاست جمهوری که حائز شرایط تشخیص داده شد را جهت تأیید صلاحیت به حضور رهبر انقلاب تقدیم می نماید.» با این وصف تأیید صلاحیت نامزدهای انتخابات اولیه ریاست جمهوری به عهده حضرت امام خمینی (ره) بود و اعیان تمام 124 نفر را تأیید و در نهایت 107 نفر در رأی گیری به رقابت پرداختند. چهره های شاخصی که در این رقابت شرکت نمودند عبارتند از: ابوالحسن بنی صدر (وزیر دارایی وقت) با 10753752 رأی (75.7%) و دکتر حسن حبیبی (وزیر علوم و آموزش عالی وقت) با 676/852 رأی (4.78%)، دکتر کاظم سامی سرپرست جمعیت شیروخورشید سرخ ایران با 90/161 رأی (0.64%) از چهره های شاخص دیگر صادق خلخالی، مسعود رجوی، سید احمد محسن (استاندار خوزستان) نیز بودند. اولین رئیس جمهور کشور بنی صدر انتخاب گردید که پس از عزل وی توسط مجلس و حضرت امام (ره)، در یک سال و شش ماه بعد، دومین انتخابات ریاست جمهوری برگزار گردید.

دوره دوم:

انتخابات دومین دوره ریاست جمهوری در تاریخ 60/5/2 پس از گذشت یک سال از آغاز جنگ تحمیلی برگزار گردید. براساس قانون مورخ 60/4/13 مصوب مجلس شورای ملی (اسلامی) تأیید صلاحیت داوطلبان ریاست جمهوری به عهده شورای نگهبان گذاشته شد. در این دوره 71 نفر داوطلب شدند که فقط صلاحیت 4 نفر از سوی شورای نگهبان تأیید گردید. در این انتخابات 22439930 نفر واجد شرایط شرکت در این انتخابات بوده اند که از این تعداد 14573803 نفر یعنی 64.24% مردم شرکت کردند. چهار چهره شاخصی که در این رقابت شرکت نمودند عبارت بودند از: سیداکبر پرورش (نماینده مجلس) با 339646 رأی (2.67%)، عباس شیبانی (پزشک) با 658498 رأی (4.53%)، حبیب الله عسگراولادی مسلمان (نماینده مجلس) با 249457 رأی (1.72%) که منتخب این دوره محمدعلی رجایی از میان 14573803 نفر شرکت کننده (64.24%)، تعداد 12770050 رأی (90%) را به دست آورد که حکم تنفیذ وی توسط رهبر فقید انقلاب صادر شد. داستان تواضع و خشوع او در مقابل ولایت امر مسلمین و بوسه بر دستان مبارک حضرت امام خمینی (ره) در هنگام دریافت حکم ریاست جمهوری داستانی ماندگار در تاریخ انقلاب و نظام است.

دوره سوم:

پس از شهادت رئیس جمهور شهید رجایی در هشتم شهریور 60 بلافاصله مقدمات برگزاری انتخابات سومین دوره ریاست جمهوری فراهم شد و این انتخابات در تاریخ 60/7/10 برگزار گردید. در این انتخابات 22439930 نفر واجد شرایط شرکت بودند که از این تعداد 16846715 نفر یعنی معادل 74.26% شرکت نمودند. در این دوره 46 نفر داوطلب شدند که پس از بررسی شورای نگهبان صلاحیت 4 نفر تأیید شد. این افراد عبارت بودند از پرورش (نماینده مجلس) با رأی 348294 (2.02%) حضرت آیت الله خامنه ای (نماینده شورای انقلاب و معاون وزارت دفاع) با رأی 15905987 (95%) رأی زواره ای (معاون وزارت کشور) با 59058 رأی (0.38%) و دکتر غفوری فرد با 80545 رأی (0.48%)

نکته حائز اهمیت آن که آقایان محمدرضا مهدوی کنی، علی موحدی ساوجی و دکتر ولایتی از جمله داوطلبان بودند که برخی توسط شورای نگهبان رد صلاحیت شدند و برخی نیز وارد میدان رقابت نشدند. منتخب این دوره حضرت آیت الله خامنه ای بود که حکم تنفیذ وی در تاریخ 60/7/17 توسط رهبر فقید انقلاب صادر شد.

دوره چهارم:

انتخابات چهارمین دوره ریاست جمهوری در تاریخ 64/5/25 در سراسر کشور برگزار شد. در این انتخابات 50 نفر داوطلب شدند که شورای نگهبان صلاحیت 3 نفر را تأیید نمود. در این انتخابات 25133802 نفر واجد شرایط بودند که از این تعداد 14238587 نفر معادل 54.78% شرکت نمودند. نامزدهای این دوره و آرای آنها عبارتند از: حضرت آیت الله خامنه ای با رأی 12205012 (85%) عسگر اولادی مسلمان با 278113 رأی (1.95%) و محمود کاشانی (استاد دانشگاه) 1402953 رأی (9.85%).

دوره پنجم:

انتخابات پنجمین دوره ریاست جمهوری پس از ارتحال جانگداز رهبر فقید انقلاب در تاریخ 68/5/6 برگزار شد. این در حالی بود که چهارمین رئیس جمهوری عملاً تا 17 مهر آن سال باید در پست ریاست جمهوری انجام وظیفه نماید. اما به علت ارتحال رهبر فقید انقلاب در تاریخ 68/4/14 و انتخاب رئیس جمهور وقت به رهبری نظام جمهوری اسلامی، انتخابات روز جمعه ششم مرداد ماه برگزار گردید و این دوره يك ماه و نیم زودتر از موعد مقرر آغاز گردید. در فاصله ارتحال رهبر کبیر انقلاب و انتخابات پنجمین دوره ریاست جمهوری، امورات مربوط به رئیس جمهوری توسط رهبر جدید انجام می گرفت. در این انتخابات 30139598 نفر واجد شرایط شرکت بودند که از این تعداد 16452677 نفر شرکت کردند یعنی 54.59% واجدین شرایط.

همچنین در پنجمین دوره، 79 نفر داوطلب شدند و دو نفر ایشان تأیید صلاحیت شدند که عبارتند از: هاشمی رفسنجانی (رئیس مجلس شورای اسلامی) با 15550528 رأی (94%) و شیانی (نماینده مجلس) با 635165 رأی

(3.86%).

دوره ششم:

انتخابات ششمین دوره ریاست جمهوری در تاریخ 72/3/21 برگزار گردید. در این انتخابات 33156055 نفر واجد شرایط شرکت بودند که از این تعداد 16796787 نفر معادل 50.66% شرکت نمودند. شورای نگهبان از میان 128 نفری که ثبت نام کرده بودند 4 نفر را تأیید نمود که عبارتند از: دکتر توکلی (سردبیر اقتصادی روزنامه رسالت) با 4026879 رأی (23.97%)، جاسبی (رئیس دانشگاه آزاد اسلامی) با 1498084 رأی (8.92%) طاهری (مجری طرح سازمان صنایع دفاع) با 387655 رأی (2.31%) هاشمی رفسنجانی با 10566499 رأی (63%).

دوره هفتم:

انتخابات هفتمین دوره ریاست جمهوری در تاریخ 76/3/2 برگزار گردید. در این دوره 36466487 نفر واجد شرایط شرکت بودند که از این تعداد 29145745 نفر شرکت نمودند که معادل 79.92% بود و در این انتخابات 238 نفر داوطلب شدند که از این تعداد چهار نفر توسط شورای نگهبان تأیید شدند. حجت الاسلام خاتمی با 20138784 رأی (69%) حجت الاسلام ناطق نوری با 7248317 رأی، محمد ری شهری با 744205 رأی، زواره ای با 772707 رأی. حکم تنفیذ حجت الاسلام خاتمی در 76/5/12 از سوی مقام معظم رهبری صادر شد.

دوره هشتم:

انتخابات هشتمین دوره ریاست جمهوری در تاریخ 80/3/18 برگزار گردید. در این دوره 42170230 نفر واجد شرایط شرکت بودند که از این تعداد 28155969 نفر شرکت نمودند که معادل 67.77% ضریب مشارکت مردم بود. در این انتخابات از میان 817 داوطلب ثبت نام کننده، تعداد 10 نفر توسط شورای نگهبان تأیید شدند که سید محمد خاتمی بار دوم با 21659053 رأی (77%) و پس از آن دکتر توکلی، شهمخانی، غفوری فرد، فلاحیان و جاسبی و... در مراتب بعدی قرار گرفتند. حکم تنفیذ حجت الاسلام خاتمی در تاریخ 80/5/11 توسط مقام معظم رهبری صادر شد.

دوره نهم:

نتایج انتخابات دور اول ریاست جمهوری دوره نهم نشان می دهد که آقای هاشمی رفسنجانی با 6.16 میلیون نفر معادل 21 درصد آرا نفر اول، آقای احمدی نژاد با 5.71 میلیون نفر (19.5 درصد) نفر دوم بوده و پس از ایشان آقای کروبی با 5.07 میلیون نفر (17.3 درصد)، قالیباف با 4.07 میلیون نفر (13.9 درصد)، معین با 4.05 میلیون نفر (13.8 درصد)، لاریجانی با 1.74 میلیون نفر (5.9 درصد) و مهرعلیزاده با 1.29 میلیون نفر (4/4 درصد) به ترتیب در رتبه بعدی قرار گرفتند. تعداد آرای باطله نیز 1.2 میلیون معادل 4.2 درصد کل آرا بوده است. پراکندگی آرا و محبوبیت کاندیداها در نقاط مختلف کشور از تنوع قابل توجهی برخوردار است. بر اساس نتایج مرحله اول آقایان هاشمی و

احمدی نژاد به مرحله دوم راه یافتند. در بین داوطلبین نام برده شده ، بیشترین واریانس (میزان پراکندگی) رای استانی به ترتیب آقایان احمدی نژاد ، کروی و معین اختصاص دارد . رای آقایان هاشمی و قالیباف تقریباً در سطح کشور یکنواخت است اما رای آقایان احمدی نژاد و کروی دارای پراکندگی بالایی در سطح کشور است . در مرحله دوم انتخابات ، آقای احمدی نژاد موفق شدند اکثریت آرا را به خود اختصاص دهند و به عنوان نهمین رئیس جمهور کشور برگزیده شوند . آنچه در شهرستان ها گذشت

شهرستان های کوچک

در شهرستان های کوچک به طور متوسط در 200 شهرستان کوچک آقای کروی (22.2 درصد) ، هاشمی (21.2 درصد) ، معین (15.3 درصد) ، احمدی نژاد (15 درصد) و قالیباف (14.4 درصد) به ترتیب رتبه های اول تا پنجم را کسب کرده اند . آقایان کروی و معین به طور متوسط در شهرستان های با اکثریت روستایی رای بالاتری در مقایسه با شهرستان های با اکثریت شهری به دست آورده اند . این نسبت برای آقایان هاشمی و قالیباف تفاوت قابل توجهی بین نقاط شهری و روستایی در شهرستان های کوچک ندارد . لیکن برای آقای احمدی نژاد آرای ایشان در نقاط شهری به مراتب بیشتر از نقاط روستایی است .

شهرستان های متوسط

در شهرستان های متوسط به طور میانگین آقایان کروی (22.7 درصد) ، هاشمی (21.5 درصد) ، احمدی نژاد (16.2 درصد) ، معین (16.1 درصد) و قالیباف (15.5 درصد) به ترتیب رتبه های اول تا پنجم را داشته اند . همچنین بررسی آرا در نقاط شهری و روستایی نشان می دهد که آقایان هاشمی ، معین و قالیباف در شهرستان های با اکثریت روستایی رای بیشتری داشته اند در مورد آقای کروی با درصد کمی وضعیت در نقاط شهری بهتر بوده است و در مورد آقای احمدی نژاد همانند شهرستان های کوچک ملاحظه می شود که درصد آرای ایشان در نقاط شهری به میزان قابل توجهی بیشتر از نقاط روستایی است .

شهرستان های بزرگ

در شهرستان های بزرگ کشور آقایان احمدی نژاد (24.8 درصد) ، هاشمی (22.7 درصد) ، قالیباف (15.5 درصد) ، کروی (13.8 درصد) و معین (13.2 درصد) به ترتیب حائز اکثریت آرا شده اند . در مورد آقایان هاشمی ، قالیباف و معین ، تفاوت قابل ملاحظه در آرای نقاط شهری و روستایی وجود ندارد . لیکن آقای کروی به طور قابل توجهی در نقاط روستایی دارای رای بیشتری است و آقای احمدی نژاد مشابه شرایط شهرستان های کوچک و متوسط در شهرستان های بزرگ نیز در نقاط شهری حائز آرای بیشتری شده اند .

63 درصد آرا در دست احمدی نژاد

در مرحله دوم انتخابات 27.8 میلیون نفر به پای صندوق های رای رفتند که در مقایسه با مرحله اول میزان مشارکت به مقدار 5 درصد کاهش یافت .

محمود احمدی نژاد موفق به کسب 63 درصد آرا شده و به ریاست جمهوری کشور برگزیده شد . بررسی آرا در مرحله دوم نشان می دهد که تفاوت چندانی در میزان کسب آرا توسط کاندیداها در نقاط شهری و روستایی و همچنین در شهرهای کوچک ، متوسط و بزرگ مطابق طبقه بندی انجام شده ، مشابه آنچه در مرحله اول انتخابات بود ، وجود ندارد . در تمام این گروه ها احمدی نژاد به طور متوسط آرای بین 61 تا 68 درصد کسب کرده اند و آرای هاشمی نیز بین 32 تا 39 درصد متغیر بوده است. ملاحظه می شود که احمدی نژاد در مرحله دوم موفق شد آرای سایر کاندیداها را به سمت خود جذب کند و یکی از نکات قابل توجه در مرحله دوم این است که در بررسی آرای آقای هاشمی و احمدی نژاد به تفکیک مناطق جغرافیایی کشور ، تفاوت معنی داری ملاحظه می شود . احمدی نژاد موفق به کسب اکثریت مطلق آرا به نسبت بهتری در مناطق غرب ، جنوب و جنوب شرق کشور داشته است . به عنوان مثال محمود احمدی نژاد در پنج استان اصفهان ، قم ، قزوین ، سمنان و چهارمحال و بختیاری به طور متوسط حدود 74 درصد آرا را کسب کرد.

جمع بندی هشت مرحله گذشته (به جز دور نهم)

1- انتخابات هفتمین دوره ریاست جمهوری در دوم خرداد ، 76 از حیث مشارکت مردمی در پای صندوق های رای با حدود 80% اولین مقام را پس از رفراندوم جمهوری اسلامی در بین 25 انتخابات برگزار شده پس از انقلاب اسلامی دارا می باشد.

2- در میان 5 رئیس جمهوری منتخب گذشته (بنی صدر- رجایی- خامنه ای- هاشمی- خاتمی) در هشت دوره ریاست جمهوری، حضرت آیت الله خامنه ای با 95.03% بیشترین میزان آراء را کسب نمود.

3- هاشمی رفسنجانی در دومین دوره کاندیداتوری خویش با 63% کمترین میزان آراء را نسبت به سایر رؤسای جمهوری ایران کسب کرد.

4- کمترین میزان مشارکت مردم در هشت انتخابات ریاست جمهوری مربوط به ششمین دوره ریاست جمهوری در 21 خرداد 72 با 50.66% و بالاترین مشارکت مردمی در هفتمین دوره ریاست جمهوری در دوم خرداد 76 با 79.92% می باشد.

5- بیشترین تعداد نامزدهای تأیید صلاحیت شده در اولین دوره ریاست جمهوری با 107 نفر و کمترین نامزدها در پنجمین دوره با 2 نفر بوده است.

6- بیشترین افراد داوطلب ثبت نام کننده در هشتمین دوره با 817 نفر به شکل بی سابقه در 18 خرداد 80 بوده و کمترین افراد داوطلب با 46 نفر در سومین دوره بوده است.

7- در دوره های اول و دوم سرپرست وزارت کشور به عنوان دستگاه مجری این انتخابات حضرت آیت الله مهدوی

کني، در دوره سوم وزير کشور سيد کمال الدين نيك روش، دوره چهارم وزير کشور حجت الاسلام ناطق نوري، دوره پنجم وزير کشور محتشمي، دوره ششم وزير کشور عبدالله نوري، دوره هفتم بشارتي و دوره هاي هشتم و نهم وزير کشور موسوي لاري بوده اند.